

Particularities of English for Specific Purposes and Development of Intercultural Competence

[Specifika odbornej angličtiny a rozvíjanie interkultúrnej kompetencie]

Anna Zelenkova

DOI: 10.18355/XL.2015.08.01.36-49

Abstrakt

Výučba odborných cudzích jazykov na nefilologických fakultách pripravuje absolventov na komunikáciu v medzinárodnom študijnom a pracovnom prostredí, kde interkultúrna kompetencia zohráva dôležitú rolu. Uvedená štúdia skúma faktory, ktoré ovplyvňujú súčasne zameranie výučby odborných cudzích jazykov, definuje jej priority a špecifiká a predstavuje komplexnosť jej výučby v interdisciplinárnych súvislostiach. Na príklade vybraných indikátorov odbornej angličtiny zdôvodňuje nutnosť interkultúrneho smerovania jej výučby.

Keľúčov6 slov6

Odborný cudzí jazyk, odborn6 angličtina, akademick6 angličtina, interkultúrna kompetencia, didaktika cudzích jazykov

Úvod

Výučba odborných cudzích jazykov na nefilologických fakultách sa orientuje na študijný odbor alebo študijný program v danej vedeckej disciplíne a kladie si za cieľ pripraviť absolventa na bezproblémové fungovanie v medzinárodnom študijnom či pracovnom prostredí. Odborné cudzie jazyky sa vyučujú v ekonomických, technických, medicínskych, pedagogických a iných humanitných a prírodovedných disciplínach. V súvislosti s internacionalizáciou ekonomického, kultúrneho a spoločenského života a s tým súvisiacim interkultúrnym charakterom komunikačných procesov sa do popredia dostávajú otázky interkultúrnej kompetencie. O nutnosti rozvíjania interkultúrnej kompetencie vo výučbe odborných cudzích jazykov hovoríme aj v súvislosti s chápaním súčasného modelu komunikatívnej kompetencie, ktorý predstavuje nielen poznanie a ovládanie jazyka, ale zahŕňa aj „komponent kultúrneho poznania a uvedomenia“ (Rada Európy, 2001: 26, 104). Podľa Kollarovej (2013: 5) sa cudzí jazyk v ponímaní dnešnej didaktiky „stáva nie cieľom, ale prostriedkom – na medzikultúrne dorozumenie, komunikáciu medzi kultúrne odlišnými účastníkmi.“ Tandlichová zdôrazňuje uvedomenie si jednoty jazyka a kultúry a kontext sociokultúrneho správania sa partnerov v komunikácii. Podľa nej, „ak chceme byť úspešní v komunikácii s cudzincom, čo nemusí byť vždy rodený hovoriaci, treba si neustále uvedomovať, že každý je súčasťou svojho kultúrneho kontextu, ktorý si prináša do kontaktu s ostatnými, napriek tomu, že partneri používajú spoločný cudzí jazyk, napríklad angličtinu.“ (Tandlichová, 2010: 9-10). V odbornej angličtine na vysokej škole (napríklad ekonomického zamerania) je tento fakt významnejší o to viac, že študenti sú pripravovaní na komunikáciu s príslušníkmi iných kultúr v rámci medzinárodných obchodných kontaktov. Správne použitie jazyka prispieva k efektívnosti komunikácie, nadviazaniu a udržaniu obchodných kontaktov, zatiaľ čo situačne a kultúrne nesprávne použitie jazyka, ignorovanie nuáns v jazyku vyplývajúcich z iného kultúrneho zázemia môže viesť k zlyhaniu spolupráce alebo kontraktu.

Vo výučbe cudzích jazykov sa predpokladá, že štúdium cudzieho jazyka automaticky sprostredkúva interkultúrnú kompetenciu, keďže jazyk je nositeľom určitých znakov kultúry. Doterajšia prax však ukazuje, že didaktika operuje s pomerne

úzkou koncepciou vzťahu jazyka a kultúry a nemá celkom jasno vo veci osvojovania si interkultúrnej kompetencie (Lazar, 2013). Súhlasíme s Kramšchovou (1998: 12), ktorá tvrdí, že jazyk sa stále vyučuje ako pevný systém formálnych štruktúr a univerzálnych jazykových funkcií. Kultúra tvorí len pridaný element, ale to až do takej miery, že len podporuje a upevňuje, nie zmierňuje, tradičné hranice medzi ponímaním seba a iných. Učitelia teda učia jazyk a kultúru, nie jazyk ako kultúru. Uvedená autorka navrhuje taký rámec pre výučbu kultúry, ktorý by upúšťal od tradičnej dichotómie medzi všeobecným a špecifickým (odlišným). Výučba jazyka by mala tvoriť platformu pre dialóg a spoločné úsilie zmiernenia rozdielov. Aby sme mohli efektívne komunikovať, musíme jazyk nielen dobre ovládať, ale vedieť ho použiť vhodne podľa situácie, daného rečového kontextu a s ohľadom na kultúrne prostredie, sociokultúrny kontext (Byram – Fleming, 1998).

1. Cieľ, materiál a metodika

Cieľom tejto teoretickej štúdie je predstaviť odbornú angličtinu a jej špecifiká v súvislosti s rozvíjaním interkultúrnej kompetencie. Náčrtom stručného vývoja jej výučby v kontexte slovenského vysokoškolského vzdelávania poukážeme na rozdiely v prístupoch k jej výučbe, definujeme faktory, ktoré ovplyvňujú jej dnešné zameranie z pohľadu potrieb študujúcich, výučbových a učebných cieľov, a to v akademickej i profesijnej oblasti. Výhodiskom skúmania sú teoretické poznatky súčasnej didaktiky cudzích jazykov a ďalších príbuzných vedných disciplín, ktoré majú vplyv na obsah a zameranie výučby. Teoretickú bázu založenú na domácich a zahraničných vedeckých zdrojoch dopĺňajú zdôvodnenia niektorých prístupov overených akčným výskumom v pedagogickej praxi autorky.

2. Odborná angličtina a interkultúrna kompetencia

Postavenie interkultúrnej kompetencie ako cieľa výučby cudzích jazykov ilustrujeme na príklade odbornej angličtiny, ktorú mnohí autori nazývajú angličtina pre špecifické účely (doslovný preklad anglického termínu *English for specific purposes*, ďalej ESP). Prikláňame sa k názoru, že termín odborná angličtina je slovenskejší a dostatočne vystihuje podstatu ESP. Odborná angličtina zaznamenala veľký rozmach v 90. rokoch 20. storočia, pretože angličtina sa začala používať ako *lingua franca* na komunikáciu v najrôznejších profesijných oblastiach.

Vo vysokoškolskom systéme vzdelávania sa odborná angličtina vyučuje na nefilologických fakultách a obsah jej výučby je odlišný od výučby cudzích jazykov na filologických/filozofických fakultách pripravujúcich učiteľov a tlmočníkov. Táto zahŕňa kultúrny komponent celkom prirodzene vo forme predmetu zameraného na kultúru krajiny (krajín) cieľového jazyka. Toto štúdium kultúry sa spája predovšetkým so štúdiom literatúry, histórie, spoločenského a politického systému a iných faktografických informácií o danej krajine, ktoré sa často označujú za reálne danej krajiny. Podľa Kačmárovej (2012, online) Chang poukázal na to, že štúdium kultúry bolo pôvodne súčasťou štúdia literatúry, až kým Williams a Hoggart nepoukázali na vzájomný vplyv jazyka a kultúry. Tento informačný krajinovedný blok sa pokladá za samozrejmu súčasť štúdia cudzích jazykov, rovnako ako osvojovanie si s idiomatikých jednotiek, kolokvializmov a metaforických výrazov, ktoré je ťažké interpretovať a ktoré sú tiež súčasťou jazykovej kultúrnej kompetencie.

Avšak interkultúrna komunikácia je niečo komplexnejšie, než sebaisté použitie kolokácií a iných jazykových zvláštností; predstavuje množstvo výziev v podobe komunikačných situácií, na ktoré treba vedieť adekvátne reagovať (Lustig – Koester, 2009: 28-32).

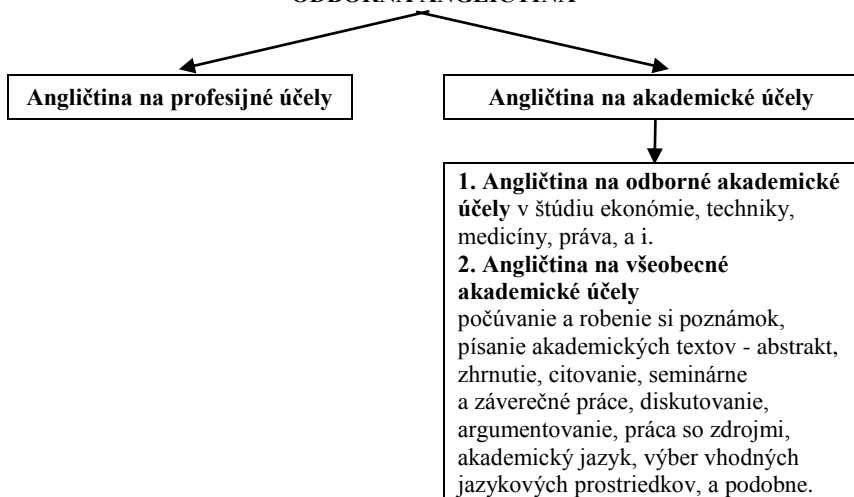
Z tohto faktu vyplývajú výzvy pre výučbu odborných cudzích jazykov a miesto interkultúrnej kompetencie medzi cieľovými komunikačnými

kompetenciami. Absolvent uvedených odborov by mal byť pripravený komunikovať v kultúrne odlišnom prostredí s odborníkmi vo svojej profesijnej oblasti, zvládnuť situačné použitie jazyka a odlišnosti v komunikácii na rôznych úrovniach a v rôznych formách – písomnej i ústnej, verbálnej i neverbálnej. Od študenta sa očakáva spôsobilosť pracovať s informáciami, ktoré nazhromaždila jeho socioprofesijná skupina – jazykové spoločenstvo, či skupina diskurzu (Šimkova (2011: 323)). Socioprofesijná komunikácia je špecifická tým, že jej účastníci disponujú spoločnými poznatkami a vedomosťami v mimojazykovej oblasti, t. j. vo sfére vlastnej špecializácie, vlastného odboru, a do komunikácie vnášajú svoje osobné profesijné skúsenosti. Je nutné, aby ovládali určité zvyklosti a normy správania, ako aj využívali špecifické prostriedky dorozumievania – verbálne i neverbálne. Používanie cudzieho jazyka pri štúdiu svojho odboru alebo pri výkone práce tak celkom súvisí s osobitným komunikačným kontextom, ktorý sa podstatne odlišuje od používania jazyka vo všeobecnom kontexte. Sledovanie rozličných cieľov v komunikácii, rôznorodosť rečových činností v komunikačných situáciách ako aj značné množstvo samotných komunikačných situácií, ktoré môžu nastať v tomto kontexte, ovplyvňujú výber jazykových prostriedkov a ich usporiadanie v prehovore (texte, komunikáte).

Nároky kladené na odbornú komunikáciu majú priamy dopad na didaktiku cudzích jazykov. Tieto nároky ovplyvňujú spôsoby a prostriedky, akými sa dnes cudzí jazyk učí a osvojuje. V súvislosti s takto zameranou odbornou jazykovou prípravou možno stanoviť niekoľko úrovní podľa sledovaných cieľov a obsahu výučby, ako i cieľových skupín, na ktoré sa jazyková príprava zameriava. V prípade štúdia cudzích jazykov na nefilologických fakultách možno hovoriť o dvojakom zameraní odbornej jazykovej prípravy:

- a) štúdium cudzieho jazyka na akademické, resp. študijné účely (Achugar, Carpenter, 2014) - využitie jazyka v štúdiu odboru v štúdiu v zahraničí, v mobilitných programoch Európskej únie). Donohue, Erling (2012) výskumom potvrdili, že existuje korelácia medzi akademickým výkonom študenta a úrovňou ovládania akademickej angličtiny;
- b) štúdium cudzieho jazyka na profesijné účely (využitie v budúcej profesii, v danej profesijnej sfére). Toto zameranie odbornej angličtiny znázorňuje schéma 1.

ODBORNÁ ANGLIČTINA

*Schéma 1 Zameranie odbornej angličtiny
(spracované podľa Dudley-Evans a St John (1998) a Jordan (1997)).*

Dôraz na akademickú oblasť vyplýva z internacionalizácie vzdelávania, zvýšenej spolupráce univerzít a mobility študentov, vedcov i učiteľov, ktoré umožňujú programy Európskej únie. Študenti už môžu študovať svoj odbor aj na zahraničných univerzitách a k tomu by mali ovládať zručnosti potrebné na štúdium, vyhľadávanie a spracovanie informácií a komunikáciu v medzinárodnom prostredí, kde sa stretávajú ľudia s najrôznejším kultúrnym pôvodom. Na takéto štúdium ich treba pripraviť vo výučbovom programe odbornej angličtiny (Camiciottoli Crawford, 2010). Európa nadobúda profil multikultúrnej spoločnosti, čo môže byť ponímané na jednej strane ako obohacovanie, ale na druhej strane môže viesť ku konfliktom odlišných kultúr. Práve cez prizmu týchto skutočností nadobúda význam interkultúrna kompetencia ako spôsobilosť komunikovať a konať v interkultúrnych situáciách tak, aby došlo k dorozumeniu účastníkov interakcie bez narušenia ich integrity. Táto sa prejavuje určitým súhrmom kultúrnych vedomostí (kognitívna zložka), pochopením, porozumením iných kultúrnych vzorcov a určitou empatiou voči nim (afektívna zložka) a v konaní a správaní zohľadňujúcim kultúrne rozdiely a špecifiká jednotlivých kultúr (činnosťná zložka). Tento triangulačný rámec vyplýva z pedagogických požiadaviek na rozvoj osobnosti študenta vo výchovno-vzdelávacom procese.

Medzinárodné a medzikultúrne prepojenie profesijných a akademických oblastí je v súčasnosti najdôležitejším faktorom ovplyvňujúcim výučbu odborných cudzích jazykov. V popredí didaktiky cudzích jazykov je akademické zameranie a budovanie interkultúrnej kompetencie. Toto smerovanie výučby sa posilnilo najmä po prijatí Bolonskej deklarácie (1999) a adaptovaním jej zásad do vysokoškolského zákona na Slovensku (2002), t. j. začatím Bolonského procesu, ktorý umožnil internacionalizáciu vysokoškolského vzdelávania v Európe. Pre pochopenie nutných zmien v zameraní výučby odborných cudzích jazykov na nefilologických fakultách môžeme súčasné štádium vidieť ako kontinuum vývojových štádií pred rokom 1990, po roku 1990 a od roku 2002. Tieto zmeny ilustrujeme na príklade odbornej angličtiny v ekonomických vedných disciplínach nasledovne:

Indikátor	Pred rokom 1990	Po roku 1990	Od roku 2002
Vstupná úroveň vedomostí	začiatočníci až mierne pokročilí	mierne pokročilí	mierne pokročilí až pokročilí (B1, B2, C1), nie začiatočníci
Ciele	čítať a prekladať odborné texty; ovládať slovnú zásobu	komunikovať s odborníkmi	komunikovať s odborníkmi v interkultúrnem prostredí
Zameranie, obsah	výučba všeobecnej angličtiny s malým dôrazom na odborný cudzí jazyk a komunikáciu; faktografické štúdium tzv. reálií danej krajiny (USA, Veľká Británia, Kanada, Austrália);	výučba odbornej angličtiny (English for specific purposes); dôraz na potreby učiacich sa; prudký rozvoj výučby angličtiny v najrôznejších ekonomických odboroch – manažment, podnikanie, cestovný ruch, financie a bankovníctvo, verejná správa a ekonomika;	výučba anglického jazyka pre daný odbor, s dôrazom na študijné a profesijné potreby;

Metóda	gramaticko- prekladová, priama, začiatky komunikatívneho prístupu;	komunikatívny prístup s elimináciou prekladu;	komunikatívny prístup, post-metóda, eklektický prístup;
Cieľové zručnosti	ovládanie gramatiky a slovnej zásoby; čítanie a preklad umelo vytvorených odborných textov (zostavených väčšinou domácimi autormi);	integrovaná výučba zručností potrebných v odbornej komunikácii, t. j. hovorenie, čítanie, počúvanie a písanie; preklad ako jazyková zručnosť sa nevyučuje	komunikácia odborníkov v interkultúrnom prostredí, interkultúrna komunikácia, preklad ako jazyková zručnosť sa obnovuje, vzniká potreba prekladania a tlmočenia
Učebný materiál	učebnice (skriptá) zostavené väčšinou domácimi autormi;	zahraničné zdroje - komerčne orientované učebnice obsahujúce autentické materiály;	zahraničné komerčné učebnice; vlastné domáce učebnice; E-learningové zdroje (elektronické učebnice, slovníky, online výučbové materiály, internet);
Testovanie a hodnotenie	ústne skúšky s malým dôrazom na písomný prejav (úroveň rôzna, miestne definovaná);	ústne a písomné testovanie štyroch základných jazykových zručností na miestnej úrovni; začiatky porovnávania medzi domácimi inštitúciami a na medzinárodnej úrovni;	testovanie všetkých štyroch jazykových zručností; medzinárodné porovnanie dosiahnutých vedomostí a jazykových zručností (Európsky referenčný rámec, UNICert);
Kurikulárne inovácie		výučba prvých predmetov v cudzom jazyku na báze CLIL ¹ alebo CBL; začiatky interkultúrneho smerovania výučby cudzích jazykov, potrebe interkultúrnej komunikácie v odbornej angličtine;	integrácia štúdia kultúry ako javu, ktorý ovplyvňuje komunikáciu; ponuka predmetov vyučovaných v cudzom jazyku na báze CLIL a CBL; ponuka odborných predmetov a študijných programov v cudzom jazyku v dôsledku internacionalizácie vzdelávania.

Tabuľka 1 Indikátory vývoja výučby odbornej angličtiny

Príklady jednotlivých indikátorov ukazujú, že interkultúrny komponent vo výučbe cudzích jazykov je stále viac dôležitý z oboch dôvodov, pre ktorý sa odborný

¹ CLIL sa používa ako skratka pre content and language integrated learning – integrované učenie sa cudzieho jazyka a obsahu (odborného predmetu), resp. učenie sa obsahu pomocou cudzieho jazyka; CBL znamená content based learning – učenie sa na báze obsahu; táto skratka sa používa viac v americkej didaktike.

cudzí jazyk učí: z praktického, profesijného (interkultúrna komunikácia v praxi) a akademického (možnosti štúdia, mobilit v rámci európskych programov). Interkultúrny prístup vo výučbe cudzích jazykov sa dnes pokladá aj za jeden z faktorov rozvíjania viacjazyčnej kompetencie, plurilingvizmu (Birova, 2013, Birova, Bubakova, 2011).

3. Cieľ, obsah a priority odbornej jazykovej prípravy dnes

Nároky kladené na výučbu odborných cudzích jazykov musia mať na zreteli všetci zainteresovaní na tomto procese: učitelia, študenti, tvorcovia odborných predmetov a študijných programov s cieľom vyzbrojiť študenta takými jazykovými vedomosťami, zručnosťami a praktickými stratégiami, ktoré mu umožnia spoľahlivú a z kultúrneho zreteľa efektívnu komunikáciu.

Základný cieľ odbornej jazykovej prípravy nefilológov možno všeobecne stanoviť tak, aby študenti (komunikanti) dosiahli komunikačnú kompetenciu adekvátnu špecifickému sociálnemu kontextu, v ktorom sa pohybujú a komunikujú. Na začiatku by sa mal klásť dôraz na osvojenie si základných komunikačných kompetencií potrebných na úspešné fungovanie v akademickom (vysokoškolskom) prostredí, t. j. na zvládanie komunikácie v situáciách, ktoré súvisia s prípravou na povolanie (univerzita, štúdium, mobilita). Simkova (2011: 323) definuje čiastkové kompetencie ako tie, ktoré súvisia so štúdiom a zahŕňajú napríklad štúdium (čítanie) deskriptívnych a explanačných odborných textov, produkciu týchto textov (písanie), spôsobilosť porozumieť hovorený odborný výklad a ústne sa vyjadrovať na odborné témy súvisiace so študovaným odborom. Tieto základné komunikačné kompetencie tvoria základ pre ďalšie individuálne alebo inštitucionalizované špecializované jazykové vzdelávanie odborníka (Staskova, 2011: 2). Komunikačná kompetencia predstavuje komplex organicky spojených, vzájomne súvisiacich a podmieňujúcich sa vedomostí, zručností, návykov a schopností umožňujúcich komunikantom zapájať sa do rečových činností v cudzom jazyku v rozličných komunikačných situáciách (formálnych, neformálnych, oficiálnych i súkromných, bezprostredných či sprostredkovaných). Na jednej strane takáto kompetencia umožňuje získavať čo najširšiu škálu vecných poznatkov z rôznorodých inojazyčných zdrojov, na druhej strane prezentovať vlastné odborné znalosti v ústnom i písomnom prejave.

Na komunikačnú kompetenciu odborníkov by sme mohli aplikovať definovanie všeobecnej komunikačnej kompetencie (Scarcellova a Oxfordova, 1992: 75-80), ktorá má štyri zložky: a) lingvistickú kompetenciu, čo v podstate predstavuje ovládanie jazykového systému a jazykových prostriedkov typických pre odbornú jazykovú komunikáciu; b) sociolingvistickú, ktorá predstavuje modelovanie rečového správania účastníkov komunikácie, ktorí už disponujú určitým registrom jazykových prostriedkov i schopnosťou využívať ich podľa daného komunikačného kontextu; c) diskurzívnu - typickú pre danú komunikáciu odborníkov, pre daný odborný štýl a d) strategickú, ktorá predstavuje schopnosť prekonať nedostatky a ťažkosti v ktorejkoľvek z uvedených zložiek. Sociolingvistická kompetencia predpokladá poznanie kultúrneho kontextu, v ktorom treba vedieť jazyk správne použiť a predstavuje spôsobilosť, ktorú dnes zahrnujeme pod pojem interkultúrnej kompetencie.

Jazykové zručnosti, ktoré má absolvent preukázať, sú už jasne definované v európskom dokumente *Spoločný európsky referenčný rámec pre jazyky* (Rada Európy, 2001). Tento dokument je nástrojom pre učenie, výučbu a hodnotenie jazykových zručností, stanovuje úrovne ovládania jazyka v zmysle schopností a spôsobilostí. Medzi spôsobilosťami je zahrnutá aj interkultúrna kompetencia, ktorej náplň by sme mohli ilustrovať na porovnaní dvoch úrovní ovládania odborného

cudzieho jazyka, a to B2 (samostatný používateľ) a C1 (používateľ s vynikajúcou znalosťou). Údaje týkajúce sa interkultúrnej kompetencie sú zvýraznené.

Úroveň B2 (samostatný používateľ jazyka)	Úroveň C1 (používateľ jazyka s vynikajúcou znalosťou)
porozumieť čítaným textom a prednáškam všeobecného charakteru strednej náročnosti a jednoduchším textom na tému študijného zamerania	pochopiť náročný autentický prejav na všeobecnú tému a tému svojej záujmovej oblasti, ktorý obsahuje širokú slovnú zásobu
sledovať s porozumením prejav bežnej a základnej odbornej komunikácie...	sledovať akademickú prednášku
porozumieť väčšine televíznych a rozhlasových spravodajských relácií	zachytiť slovne vyjadrenú alebo nepriamo vyjadrenú informáciu, aj keď nie je jasne štruktúrovaná, porovnať a usporiadať informácie
jasne a podrobne opísať predmety a jazyv v oblasti svojho záujmu	hovoríť plynule bez väčšieho váhania
uviesť argumenty pre a proti	prezentovať témy zo svojho študijného odboru, vystupovať s prezentáciami
vyjadrovať sa dostatočne plynule a spontánne, aby bola možná bežná komunikácia	vyjadriť a zdôvodniť svoj názor s použitím zložitých vetných konštrukcií, bohatej slovnnej zásoby....
preukázať bežné poznatky z histórie, geografie a kultúry krajín cieľového jazyka	chápať kultúrne odlišnosti medzi Slovenskom a inými krajinami
uplatňovať základy etikety v pracovnej sfére so zameraním na interkultúrne odlišnosti	primerane reagovať na kultúrne odlišnosti, dodržiavať úzus a etiketu
	rozlišovať štýly pri ústnej a písomnej komunikácii...

Tabuľka 2 Porovnanie úrovni ovládania jazyka B2 a C1 s prihliadnutím na odborný cudzí jazyk (spracované podľa SERR pre jazyky (2006)).

Rozdiel v požiadavkách na interkultúrnú kompetenciu je značný. Kým na nižšej úrovni ide o základné vedomosti o cieľovej kultúre, na vyššej úrovni už ide o vedomosti, pochopenie odlišností a primerané reagovanie v kultúrne a profesijne podmienených situáciách, výber jednotlivých štýlov a ich aplikáciu v interakcii s cudzincom. Cieľom odbornej jazykovej prípravy je teda rozvíjať u študenta také kompetencie (jazykové, socioprofesionálne a interkultúrne), ktoré mu umožnia úspešnú komunikáciu vo svojom odbornom kontexte.

Ciele jazykovej prípravy sú špecifické a vyplývajú zo súčasných požiadaviek meniaceho sa akademického i profesionálneho života. Okrem jasných potrieb vyplývajúcich z praxe, majú na výučbu odborných cudzích jazykov vplyv aj iné faktory. Klasické didaktické trojuholníky (učiteľ – žiak – obsah, resp. cieľ – obsah – metóda) je nutné rozšíriť o ďalšie komponenty, ktoré predstavujú a dotvárajú špecifikum didaktiky odbornej angličtiny v porovnaní so všeobecným cudzím jazykom. Všetky tieto komponenty sa podieľajú na úspechu, či neúspechu výučby a osvojenia si odborného cudzieho jazyka a interkultúrnej kompetencie a existujú vo vzájomných súvislostiach. Potreby praxe sa premietajú do výučbových cieľov a obsahu, majú vplyv na určenie konkrétnych potrieb konkrétnych učiacich sa, učiteľ podľa nich prispôsobuje obsah a metodiku výučby, táto má vplyv na motiváciu a úspešnosť študentov, rovnako ako prostredie a organizačné podmienky realizácie

výučby. Tieto faktory ovplyvňujú nielen výber metód a iných výučbových prostriedkov, ale napomáhajú aj učiteľovi, motivujú ho rovnako ako študenta, majú vplyv na autonómnosť a úspech, ktorý môže byť medzinárodne porovnávaný a uznávaný a nakoniec nachádza uplatnenie v praxi. Špecifiká odbornej jazykovej prípravy v uvedených didaktických kategóriách možno zhrnúť do uvedenej tabuľky.

Vonkajšie faktory - potreby praxe	<ul style="list-style-type: none"> • internacionalizácia vzdelávania • internacionalizácia pracovného trhu • interkultúrna komunikácia • komunikácia odborníkov
Výučbový a učebný cieľ	<ul style="list-style-type: none"> • efektívna komunikácia v danom odbore • akademická komunikácia (študijné potreby) • praktická (profesijná interakcia odborníkov v socio-kultúrnom kontexte)
Učiaci sa/študent jeho potreby a cieľové kompetencie	<ul style="list-style-type: none"> • vysokoškolský – na všetkých stupňoch (pregraduálny, graduálny, postgraduálny) • odborník z praxe (vo formálnom, neformálnom, celoživotnom vzdelávaní) • neodborník (pre budúce povolanie)
Učiteľ a jeho kompetencie	<ul style="list-style-type: none"> • odborník v jazyku (lingvista) • odborník v didaktike cudzích jazykov • odborník v študijnom odbore, pre ktorý jazyk vyučuje • facilitátor učenia, kouč, radca • tvorca špeciálnych vzdelávacích programov a učebných materiálov • prieskumník (realizuje analýzu potrieb učiacich sa)
Obsah	<ul style="list-style-type: none"> • vybrané komponenty z registra odborného cudzieho jazyka • komunikácia, komunikačné stratégie a zručnosti odborníkov • odborná lexika, špecifická slovná zásoba • odborný diskurz a jazykový register • vedomosti o kultúre a špecifických kultúrach • interkultúrne vedomosti, zručnosti a stratégie • interkultúrna komunikácia • poznatky odboru v cudzom jazyku
Metodika	<ul style="list-style-type: none"> • komunikatívny a eklektický prístup • integrovanie všetkých jazykových zručností a odbornej slovnéj zásoby • interaktívne, aktivizujúce metódy • kooperatívne učenie • CLIL/CBLL integrované jazykové a tematické učenie • učenie založené na úlohách • podpora autonómie učiaceho sa • využitie informačných technológií, e-zdrojov, • motivácia: učebnice, odborné časopisy, online zdroje, jazykové učebne a centrá, návštevy zahraničných prednášajúcich, odborníkov z praxe; akreditované certifikované cudzojazyčné programy
Organizačné podmienky (prostredie)	<ul style="list-style-type: none"> • prístup vedenia fakúlt/univerzít k výučbe a dôležitosti cudzích jazykov • prostredie priateľské voči jazykom • dotácia hodín na výučbu cudzích jazykov • miesto realizácie výučby • veľkosť študijných skupín • materiálne zabezpečenie a vybavenie (prístup k IT, knižnice, jazykové centrum, samovzdelávacie centrum, online prístupy, databázy, knižničné zdroje)

	<ul style="list-style-type: none"> • mobilita študentov • organizácia odborných stáží v zahraničí
Hodnotenie	<ul style="list-style-type: none"> • uplatnenie princípov Spoločného európskeho referenčného rámca • stanovenie úrovni ovládania jazyka podľa Rámca • tvorba testov (validita, reliabilita) • možnosť medzinárodného porovnania jazykových výučbových programov • možnosť medzinárodného porovnania nadobudnutých jazykových vedomostí a zručností (skúšky a certifikáty, napríklad UNiCert)

Tabuľka 3 Faktory ovplyvňujúce výučbu odborných cudzích jazykov

Tieto faktory majú vplyv aj na rozvíjanie interkultúrnej kompetencie v rámci výučby odborných cudzích jazykov. Za najdôležitejšie z nich pokladáme:

1. zmenu vzdelávacieho obsahu v štúdiu odborného cudzieho jazyka, ktorý zohľadňuje sociokultúrne prostredie v komunikácii (dôraz na interkultúrny komponent jazykového vzdelávania),
2. zavedenie a inováciu obsahu samostatných špecifických predmetov zameraných na interkultúrnu komunikáciu a na interkultúrne vzťahy (osvojenie si základných vedomostí o kultúre a špecifikách interkultúrnych vzťahov),
3. motiváciu pomocou interaktívnych metód (Zelenkova, 2010) a výučbových prostriedkov, napríklad elektronických zdrojov a multimedialných učebníc (Petrikova, 2014),
4. mobilné programy Európskej únie a pracovné stáže, ktoré aj v rámci inštitucionálneho vzdelávania môžu sprostredkovať osobnú skúsenosť s cudzou kultúrou,
5. medzinárodne porovnateľné výsledky vzdelávania v cudzích jazykoch umožňujúce uplatnenie v praxi.

4. Interdisciplinárny charakter výučby odbornej angličtiny a rola učiteľa pri rozvíjaní interkultúrnej kompetencie

Hutchinson a Waters vo svojej priekopníckej publikácii *English for Specific Purposes* (1987: 16-19) považujú vyučovanie odbornej angličtiny za prístup k učeniu sa tohto jazyka, nie druh jazyka či špeciálny postup pri vyučovaní. Podľa nich je odpoveďou na jednoduchú otázku: Prečo sa tento žiak/študent potrebuje učiť cudzí jazyk? Najdôležitejším faktorom pre návrh kurzu sú teda súčasne i budúce potreby učiacich sa.

Dudley-Evans a St Johnova (1998: 76), Chlopek (2008) a mnohí učitelia anglického odborného jazyka na slovenských a českých vysokých školách (Hanesova, 2007, Sikolova, Kanokova, 2007, Gadusova, Gromova, 2004) sú toho názoru, že odborná angličtina by mala používať metodiku odlišnú od všeobecnej angličtiny. Mala by vychádzať z dôvodov, prečo sa študenti tento jazyk učia. Študenti si uvedomujú svoju potrebu učiť sa cudzí odborný jazyk, uvedomujú si cieľovú situáciu, ktorou je komunikácia v cudzom jazyku na odbornej úrovni. Používanie cudzieho odborného jazyka tak súvisí s celkom osobitným komunikačným kontextom, ktorý sa podstatne odlišuje od jazyka bežnej komunikačnej sféry. Táto komplexnosť v nazeraní na odbornú angličtinu a interkultúrnu komunikáciu naznačuje jej interdisciplinárny charakter s vplyvom viacerých vedeckých disciplín (Atasaratnam, 2014; Spencer – Oatey, 2009). Interdisciplinárne súvislosti treba brať do úvahy pri stanovení kompetencií, pri zostavovaní učebných plánov, tvorbe nových predmetov a študijných programov, aj pri príprave učiteľov, ktorí sa podieľajú na formovaní profilu absolventov vysokoškolského štúdia.

Didaktika odbornej angličtiny vyžíva poznatky predovšetkým z lingvistiky, psychológie a pedagogiky, ale premietajú sa do nej aj poznatky z ďalších vied,

napríklad zo sociológie, sociolingvistiky, antropológie, kulturológie, filozofie, ktoré mali aj v minulosti vplyv na to, ako sa jazyk chápal a ako vyučoval. Lingvistika ovplyvňuje výber relevantných jazykových funkcií a im zodpovedajúcich jazykových prostriedkov. Ide napríklad o výber lexiky (odbornej slovnej zásoby a frazeologických jednotiek, pozri Hou, 2014, Miskova, 2009: 189 – 193, Chorvat, 2003: 179-184, Polcicova, 2007), frekventovaných gramatických javov a typických komunikatívnych situácií. Z toho vyplýva, že odborné jazykové vyučovanie sa nemôže orientovať na bezduché memorovanie jazykových jednotiek, ale na uvedomelú analýzu a syntézu jazykových prostriedkov vo vzťahu ku konkrétnym situáciám. Výsledky lingvistického výskumu sa premietajú do jazykového vyučovania ako tri zásady – tematickosť, situačnosť a funkčnosť. Psychológia poskytuje didaktike cudzích jazykov poznatky o rečových mechanizmoch, procesoch myslenia, reči, pamäti a interferencie iného jazyka. Poznanie ďalších psychologických kategórií, ako napríklad osobnostných typov študenta a učiteľa, učebných štýlov, stratégií a motivácie v edukačnom procese má rozhodujúci význam pri uľahčovaní výučby a osvojovaní si odborného cudzieho jazyka.

Pedagogika definuje celkovú filozofiu výchovy, jej smerovanie, miesto vzdelávajúceho sa človeka v spoločnosti, úlohu učiteľa a prístup k študentovi. Súčasné humanistické prístupy v edukácii sa prejavujú aj vo vyučovaní odborného cudzieho jazyka tým, že učiteľ vo svojej práci využíva metódy umožňujúce objavovanie nových poznatkov, metódy s riešením problému, interkultúrne bádateľské metódy pomocou web projektov (Lazar, 2013; Chen – Yang, 2014), projektové vyučovanie, metódy umožňujúce rozvíjať vzťah študenta k sebe samému a jeho sociálne vzťahy (dramatické hry, rolové hry, simulácie, tímová práca) a metódy a techniky rozvoja duchovných síl podporujúce mentálnu výkonnosť a psychické zdravie (napríklad relaxačné techniky, meditácia) a oceňuje prínos vedomostí každého člena pri spoločnom hľadaní riešenia problémov (kooperatívne metódy). Pedagogika udáva smer aj pre uplatnenie inovatívnych prístupov, napríklad konštruktivismu (pozri Liu – Zhang, 2014).

Sociológia pomáha učiteľovi porozumieť sociálnym vzťahom všeobecne v rámci celej spoločnosti. Tieto sa premietajú do vzťahov na vyučovaní, napríklad do mikroklimy v škole, triede, v skupine na seminári, do vzťahov medzi študentmi navzájom, medzi učiteľom a študentom a ich vzťahu k vonkajšiemu svetu. Od týchto vzťahov sa odvodzujú interaktívne komunikatívne situácie, ktoré má študent pre svoje potreby v praxi zvládnuť.

Sociolingvistika sa zaoberá vplyvom rôznych aspektov spoločnosti na jazyk. Ide napríklad o kultúrne normy, očakávania a kontext, v ktorom sa jazyk používa. Cudzí jazyk sa študuje ako jazyk v určitom sociálnom kontexte aj v jeho variabilnosti. Študent odbornej angličtiny má byť schopný odlišiť jazyk v neutrálnom kontexte od jazyka odborníkov, ekonómov, či hovorového a slangového jazyka. Musí byť vedený k tomu, aby rozlišoval drobné nuansy sociolektov, pretože len takto môže byť jeho komunikácia úspešná. Iný výber jazykových prostriedkov si vyžiada komunikácia s ostatnými členmi zamestnaneckého tímu, iný komunikácia s klientom, a iný, keď klientom bude prominentná osoba, kde treba napríklad dodržať konvencie diplomatického protokolu (Chorvát, 2006).

Ako sme uviedli na inom mieste, zameranie na sociokultúrny kontext kladie aj v didaktike cudzích jazykov do popredia otázky vzťahu kultúry a jazyka a jeho premietnutie do výučby cudzích jazykov (Javorcikova – Dove, 2013: 11-17). Výučba kultúry vychádza z poznatkov antropológie a kulturológie, ktoré definujú kultúru ako súbor aktivít, hodnôt, presvedčení a vzorcov naučeného správania, ktoré sú charakteristické pre istú skupinu ľudí. Vzorce správania predstavujú aj komunikáciu medzi jednotlivými členmi danej society, používanie jazyka či neverbálnej

komunikácie. Ľudia hovoriaci tým istým jazykom majú spoločné vnímanie reality, ktorá sa odráža v slovnej zásobe a lingvistických štruktúrach jazyka.

V odbornej angličtine sú študenti pripravovaní na komunikáciu s príslušníkmi najrôznejších kultúr v rámci medzinárodných obchodných kontaktov, projektov či výmeny pracovníkov. Pri komunikácii so zahraničnými partnermi budú pravdepodobne najčastejšie používať angličtinu, a to nielen pri komunikácii s príslušníkmi anglofónnych krajín. Či už budú komunikovať s finskými alebo japonskými turistami, arabskými, alebo dokonca aj s ruskými a ukrajinskými partnermi, môže byť ich dorozumievacím jazykom angličtina. Musia si byť vedomí toho, že mnohokrát dochádza k nedorozumeniam (ktoré môžu viesť aj k zlyhaniu spolupráce alebo kontraktu), a to nie z dôvodu neovládania jazyka, ale, ako sa často ukazuje, z dôvodu nepochopenia rôznych prvkov napríklad neverbálnej komunikácie, alebo rôznych jazykových špecifik vyplývajúcich z iného kultúrneho zázemia. Bez pochopenia kultúry (kultúr) danej jazykovej oblasti nemožno komunikovať efektívne a spoľahlivo. V tomto kontexte teda osvojená interkulturná kompetencia alebo jej nedostatok môžu rozhodovať o úspechu a efektívnosti resp. neúspechu a neefektívnosti interkulturných vzťahov. K takejto schopnosti treba vedieť, ovládať určité všeobecné informácie o kultúre ako determinanta ľudského správania, čo môže viesť k pochopeniu iných kultúr, schopnosti viesť dialóg, k akceptovaniu rôznorodosti, prekonávaniu stereotypov, predsudkov a vypestovaniu tolerantnosti k odlišnostiam. Základy pre tieto poznatky možno čerpať z kulturológie, ako ďalšej disciplíny dotvárajúcej poznatkovú bázu pre výučbu interkulturnej kompetencie v rámci odbornej cudzojazyčnej prípravy na vysokých školách.

Záver

Výučba odborných cudzích jazykov a ich osvojovanie predstavujú v súčasnosti dynamicky sa rozvíjajúcu didaktickú disciplínu, ktorá kladie dôraz na rozvíjanie kultúrnej dimenzie s cieľom rozvíjania interkulturnej kompetencie a akademických zručností. Využíva poznatky z uvedených vedných disciplín, ktoré sú zakomponované priamo do učebníc vo forme úloh na rozvíjanie kultúrneho povedomia, napríklad na porovnávanie interkulturných rozdielov, hľadanie spoločných črt, riešenie interkulturných problémov a nedorozumení pomocou prípadových štúdií, kritických incidentov, individuálnych alebo skupinových projektov a interkulturných webových projektov. Príklady vplyvu iných vedných disciplín dokazujú, aká náročná je táto úloha pre učiteľov odborných cudzích jazykov pre sprostredkovanie interkulturnej kompetencie. Im už nestačí klasické lingvisticko-pedagogické vzdelanie, ich profil musia dopĺňať znalosti z týchto vedných disciplín. Sme presvedčení, že ich odborná príprava, či ďalšie vzdelávanie by mali mať interdisciplinárny charakter. O to viac, že v poslednom desaťročí zabezpečujú učitelia cudzích jazykov okrem základnej jazykovej prípravy študentov aj vedenie predmetov na báze CLIL/CBL a svojou odbornosťou predstavujú hodnotu v celkovej cudzojazyčnej profilácii každej fakulty či univerzity, ktorá chce uspieť na medzinárodnom edukačnom poli. Akademické a interkulturné zručnosti, ktoré si študenti osvojujú v cudzojazyčných predmetoch, sa stávajú pridanou hodnotou v profile absolventa, sú uplatniteľné v štúdiu iných predmetov a v praktických životných situáciách.

References

ACHUGAR, M. – CARPENTER, B. D. 2014. Tracking movement toward academic language in multilingual classrooms. In: *Journal of English for Academic Purposes*, vol. 14, pp. 60-71. ISSN 1475-1585

- ARASARATNAM, L.A. 2014. Ten years of research in intercultural communication competence (2003 – 2013): A retrospective. In: *Journal of Intercultural Communication*, Issue 35, July 2014. ISSN 1404-1634
- BIROVA, J. 2013. About Theoretical Definitions of Pluralistic and Pluricultural Approaches. In: *XLinguae, European Scientific Language Journal*, vol 6, issue 2, 2013, pp. 91-103. ISSN 1337-8384
- BIROVA, J. – BUBAKOVA, J. 2011. Multikultura, plurilingvizmus a preklad Charty plurilingvizmu. In: *IXLinguae: Trimestrial European Review*, vol. 3, issue 4, pp. 51-58. ISSN 1337-8384
- BORDOVSKAIA, N. Research Potential of Students and Special Features of its Realization in the Learning Process. In: *International Journal of Pedagogy and Curriculum*, vol. 19, issue 3, pp.165-176.
- BYRAM, M. – FLEMING, M. 1998. *Language Learning in Intercultural Perspective*. Cambridge: CUP. ISBN 0-521-62559-9
- CAMICIOTTOLI CRAWFORD, B. 2010. Meeting the challenges of European student mobility: Preparing Italian Erasmus students for business lectures in English. In: *English for Specific Purposes*, vol 29, issue 4, pp. 268-280. ISSN 0889-4906
- CIPRIANOVA, E. 2009. Interkulturne aktivy v cudzojazycnom vyučovani. In: *XLinguae.eu*, vol. 2, issue 2, pp 17-21. ISSN 1337-8384
- DONOHUE, J. P. – ERLING, E., J. 2012. Investigating the relationship between the use of English for academic purposes and academic attainment. In: *Journal of English for Academic Purposes*, vol. 11, issue 3, pp. 210- 219. ISSN 1475-1585
- DUDLEY-EVANS, T. – ST JOHN, M. J. 1998. *Developments in English for Specific Purposes. A multi-disciplinary approach*. Cambridge: CUP. ISBN 0-521-59675-0
- EAST, M. 2009. Addressing the intercultural via task-based language teaching: possibility or problem? In: *Language and Intercultural Communication*, vol. 12, issue 1, pp. 56-73. ISSN 1747-759X
- GADUSOVÁ, Z. – GROMOVA, E. 2004. Využívanie alternatívnych metód v interkulturnom vzdelávaní. In: *Inonarodne sociokulturne fenomény a cudzojazyčné vzdelávanie*. Nitra: SPU. ISBN 80-8069-366-8
- GIBSON, R. 2000. *Intercultural Business Communication*. Oxford: OUP. ISBN 0-19-442180-5
- HANESOVA, D. 2007. Prienik metodických prístupov v ESP. In: *Kompetence v cizích jazykách jako důležitá součást profilu absolventa vysoké školy*. Brno: Univerzita obrany, pp. 104-115. ISBN 978-80-7231-261-0
- HOLLIDAY, A. R. 2009. The role of culture in English language education: key challenges. In: *Language and Intercultural Communication*, vol. 9, issue 3, pp. 144-155. ISSN 1747-759X
- HOLLIDAY, A. R. 2005. *The struggle to teach English as an international language*, Oxford, , UK: Oxford University Press. New York : Oxford University Press. ISBN 978 0194421843
- HOU, H. I. 2014. Teaching specialized vocabulary by integrating a corpus-based approach: Implications for ESP course design at the university level. In: *English Language Teaching*, vol. 7, issue 5, pp. 26-37. ISSN 1916-4750 (Online)
- HUTCHINSON, T. – WATERS, A. 1987. *English for Specific Purposes. A learning-centred approach*. Cambridge: CUP. ISBN 0-521-31837-8
- CHEN, J. J. – YANG, S. C. 2014. Fostering foreign language learning through technology-enhanced intercultural projects. In: *Language Learning and Technology*, vol. 18, issue 1, 2014, pp. 57-75. ISSN 1094-3501
- CHLOPEK, Z. 2008. The Intercultural Approach to EFL Teaching and Learning. In: *English Teaching Forum*, vol. 46, Nr. 4, pp. 10-19. ISSN 1559-663X

- CHORVAT, J. 2006. Lingvisticke aspekty komunikacie v cestovnom ruchu. In *Acta oeconomica* 19. Banska Bystrica: Ekonomicka fakulta UMB, pp. 51-55. ISBN 978-80-557-0411-1
- JAVORCIKOVA, J. – DOVE, M. E. 2013. *Explorations in American Life and Culture*. Banska Bystrica: UMB, Fakulta humanitných vied. ISBN 978-80-557-0611-5
- JORDAN, R. R. 1997. *English for Academic Purposes*. Cambridge: CUP. ISBN 0-521-55423-3
- KACMAROVA, A. 2012. O kulturnom kontexte: niektore specifika slovenskej a americkej kultury In: *Jazyk a kultura*, vol. 9, [online]. Dostupne na internete [cit. 15.1.2014]: <http://www.ff.unipo.sk/jak/rus/9_2012/kacmarova.pdf>.
- KIRKGOZ, Y. 2013. The design and evaluation of the effectiveness of an EAP writing course in higher education: Collaboration between a language expert and subject specialists in a blended learning study. In: *Higher Education: Recent Trends, Emerging Issues and Future Outlook*. Hauppauge NY : Nova Science Publishers, Inc. ISBN: 978-1-62618-834-1
- KOLLAROVA, E. 2013. *Hovory o kulturologickom smerovani cudzojazycnej edukacie*. Bratislava: Statny pedagogicky ustav v Bratislave. ISBN 978-80-8907058-9
- KRAMSCH, C. 1998. *Language and Culture*. Oxford: Oxford University Press. ISBN 0194372146
- LAZAR, I. 2013. EFL learners' intercultural competence development in an international web collaboration project. In: *Language Learning Journal*, 2014. DOI 10.1080/09571736.2013.869941.
- LIU, L. – ZHANG, Y. 2014. The application of constructivism to the teaching of intercultural communication. In: *English language Teaching*, vol. 7, issue 5, pp. 136-141. ISSN 1916-4742
- LUSTIG, M. W. – KOESTER, J. 2009. *Intercultural Competence: Interpersonal Communication across Cultures*. London: Pearsons. ISBN 978-02-0559575-4
- MISKOVA, Z. 2009. Some Specifics of Teaching Professional English in Tourism. In *Acta linguistica 7 - Language for Specific Purposees and Intercultural Communication*. Banska Bystrica: Ekonomicka fakulta UMB, pp.189-193. ISBN 978-80-8083-791-4
- PETRIKOVA, A. 2014. Multimedia text-book as a means of personality development during the process of teaching the Russian language. IN: *XLinguae*, vol 7/1, pp. 65-74. ISSN 1337-8384
- POLCICOVA, M. 2007. *Modely obraznosti v jazyku odbornej komunikacie*. Banska Bystrica: Ekonomicka fakulta UMB. ISBN 978-80-8083-510-1
- RADA EUROPY. 2001. *Spolocny europsky referencny ramec pre jazyky: ucenie sa, vyucovanie a hodnotenie*. Bratislava: Statny pedagogicky ustav. ISBN 0-521-00531-0
- RIES, L. – KOLLAROVA, E. 2007. *Svet cizich jazyku – Svet cudzich jazykov dnes. Inovacne trendy v cudzojazycnej vyucbe*. Bratislava: Didaktis. ISBN 80-89160-11-5
- RYCKER, A. G. H. 2014. Mitigation in turning down business proposals across cultures: The case for pragmatic competence instruction. In: *3L: Language, Linguistics and Literature*, vol. 20, issue 1, pp. 87-101. ISSN 0128-5157
- SCARCELLA, R. C. – OXFORD, R. L. 1992. *The Tapestry of Language Learning*. Boston: Heinle&Heinle publishers. ISBN 0-8384-2359-0
- SPENCER-OATEY, H. – FRANKLIN, P. 2009. *Intercultural Interaction. A Multidisciplinary Approach to Intercultural Communication*. Basingstoke/New York: Palgrave Macmillan. ISBN 978-1-4039-8683-6
- STASKOVA, J. 2011. Jazykove vzdelavanie na vysokych skolach. In: *Klucove kompetencie pre celozivotne vzdelavanie II. Rocenka centra celozivotneho a kompetencného vzdelavania Presovskej univerzity v Presove*. Presov: PU, pp. 12-21. ISSN 1338-3388

- SWEENEY-ANDROULAKI, F. et al. 2014. The Acquisition of Subject-specific Vocabulary: A Focus on a Collaborative Dictogloss Task and Teacher Perceptions. In: International Journal of Pedagogy and Curriculum, vol. 20/4, 2014, pp. 1-23. ISSN 2327-9133
- SIKOLOVA, M. – KANOKOVA, D. (Eds). 2007. Kompetence v cizich jazycich jako dulezita soucast profilu absolventa vysoké školy. Brno: Univerzita obrany, pp. 235-244. ISBN 978-80-7231-261-0
- SIMKOVA, S. 2011. Pravnicka anglictina len pre pravnikov? In: Klucove kompetencie pre celozivotne vzdelavanie. Presov: PU, pp. 323-330. ISSN 1338-3388
- TANDLICOVA, E. 2009. Niektore nosne aspekty sucasneho riesenia zamerov novej Koncepcie vyucby cudzich jazykov na ZS a SS. In: Pokrivcakova S. a kol. Cudzie jazyky a kultury v modernej škole. Brno: Masarykova univerzita, pp. 7-28. ISBN 978-80-210-4974-1
- TRINDER, R. – HERLES, M. 2013. Students' and teachers' ideals of effective business English teaching. In: ELT Journal, Volume 67/2, pp. 220-229. ISSN 0951-0893
- WARREN, M. 2014. Preparation is everything: Meetings in professional contexts in Hong Kong. In: English for Specific Purposes, vol. 36/1, pp. 12-26. ISSN 0889-4906
- ZELENKOVA, A. 2004. Intercultural Issues in English Language Teaching. Banska Bystrica : Metodicko-pedagogicke centrum. ISBN 80-8041-478-5
- ZELENKOVA, A. 2007. Intercultural Relations in Business. In: New Directions in Teaching and Learning English for Academic and Professional Purposes. Algiers : University of Algiers, Faculty of Arts and Languages, pp. 145-152. ISSN 1112-7279
- ZELENKOVA, A. 2010. Interkulturne vzdelavanie v cudzich jazykoch na vysokej skole : metody a ich reflexia. Banska Bystrica: Ekonomicka fakulta UMB. ISBN 978-80-557-0014-4
- ZELENKOVA, A. 2010. Key Competencies for Managing Cultural Diversity in Business. In: Management de la diversité culturelle: quels enjeux en Europe? The Management of Cultural Diversity: What are the Stakes in Europe? Côme, T., Mešková, L. (eds). Bruxelles : Bruylant, pp. 69-77. ISBN 978-2-8027-3560-1
- ZELENKOVA, A. – SPISIAKOVA, M. 2009. The Development of ESP: A Case of the Faculty of Economics, MBU. In Acta linguistica 7. Banska Bystrica: Ekonomicka fakulta UMB, pp. 315-320. ISBN 978-80-8083-791-4

Words: 5753

Characters: 43 879 (24,55 standard pages)

PhDr. Anna Zelenkova, PhD

Department of Language Communication in Business

Faculty of Economics

Matej Bel University

Tajovskeho 10

974 95 Banská Bystrica

Slovakia

anna.zelenkova@umb.sk